

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék Szeged
MAGYAROK A KÁRPÁT MEDENCÉBEN
Nemzetközi Földrajzi Konferencia
2008. március 6.

Gábrity Molnár Irén:

Vajdaság népességmozgása az utóbbi fél évszázadban

Kérdések?

- Néhány év múlva kikkel és hány lakossal fog Szerbia csatlakozni az Európai Unióhoz?
- **A jelenlegi népességmozgalmi mutatókkal, Szerbia/Vajdaság lakosságának mi lesz a „súly” a régió munkaerőpiacán vagy politikai erőnlétében?**
- **A szerbek „északra vonulása”, vagy a vajdasági magyarok számának zsugorodása mit hoz a jövőben?**
- **Mivel állítható le a negatív migrációs szaldó?**

Demográfiai jellemzők:

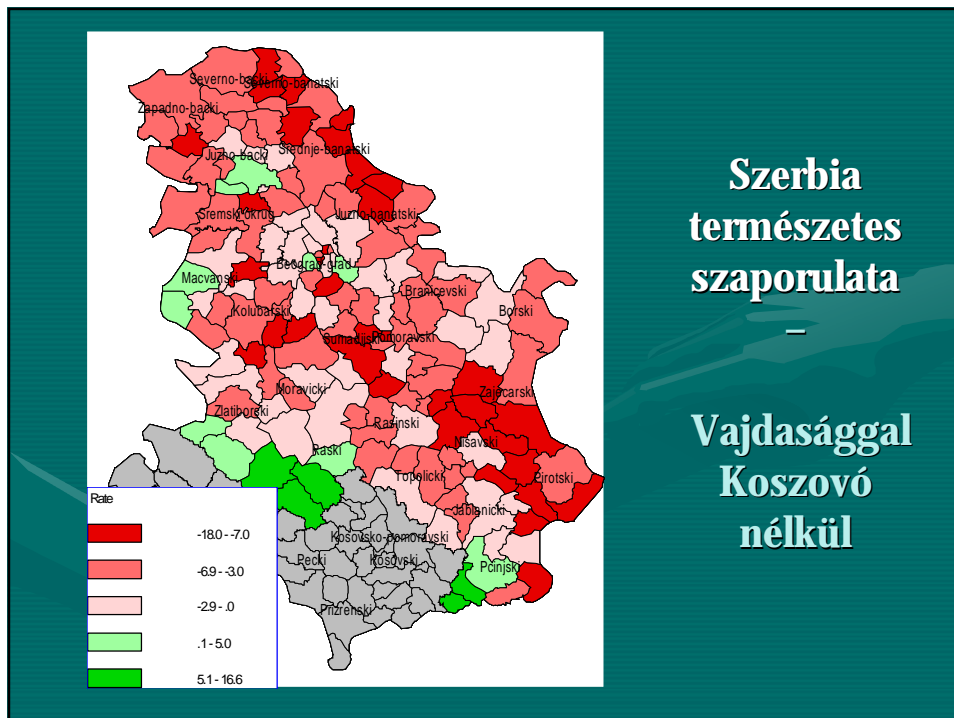
1. Szerbia népessége alig növekszik: 7.498.001 (2002)

- Népesedésközvetítés 1945 óta pozitív, de a természetes szaporulat Koszovó nélkül negatív
- Migrációs szaldó negatív
- A városban élő lakosság aránya fél évszázad alatt megháromszorozódott.

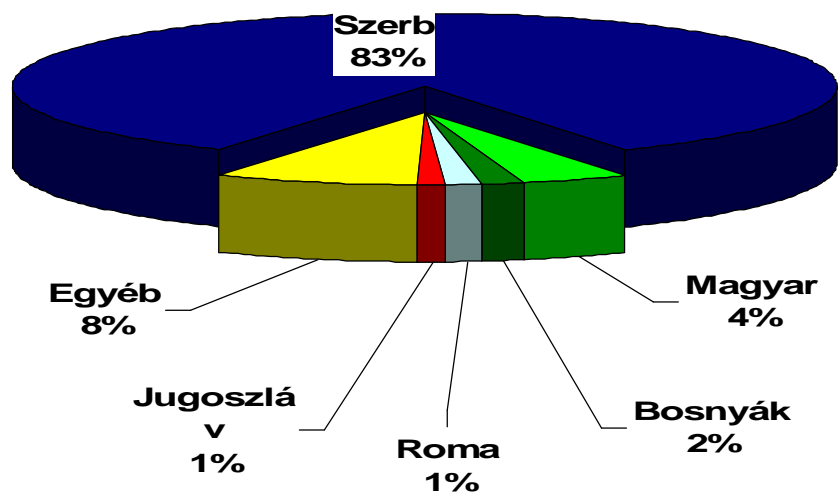
2. Vajdaság népessége 1981 óta stagnál: 2 millió

- Természetes szaporulat erősen negatív
- Migrációs szaldó negatív

3. A vajd. magyarok vitális indexe: 0,51 (1 helyett).

Szerbia lakosságának nemzetiségi összetétele Koszovó nélkül - 2002

Vajdaság népességének alakulása 1948-2002

Régió	1948	1961	1971	1981	1991	2002
Vajdaság	1 663 212	1 854 965	1 952 533	2 034 772	2 013 889	2 024 487
Magyarok	428 932	442 561	423 866	385 356	339 461	290 207

Vajdaság kistérségeinek népességében
jelentős eltérések vannak.

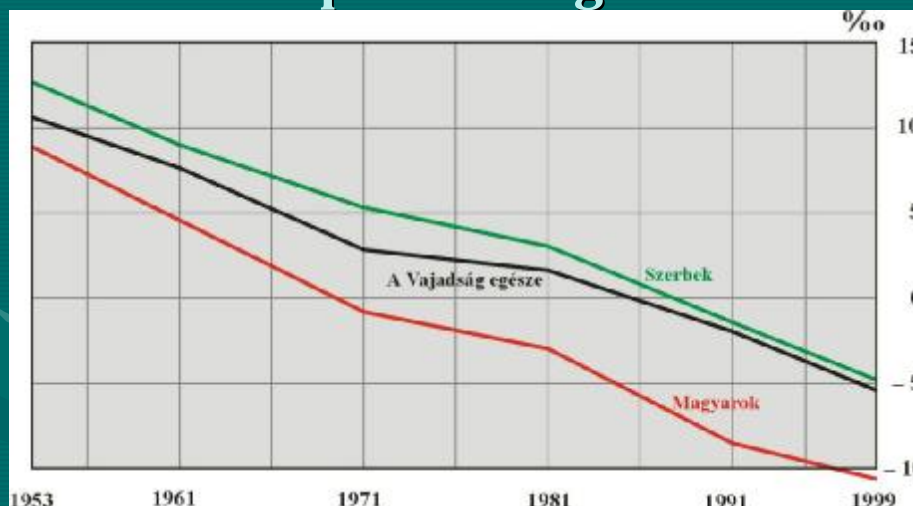
A két népszámlálás között 1991-2002:

- Észak-Bácska, Közép-Bánát, Dél-Bánát és Észak-Bánát lakosainak száma csökkent, az **alacsony natalitás és az elvándorlás miatt** (pl. Ada és Zenta),
- míg Nyugat-Bácska, Dél-Bácska és Szerémség lakosainak száma nőtt, a **betelepített menekülteknek köszönve** (pl. Stara Pazova, Újvidék, Temerin).

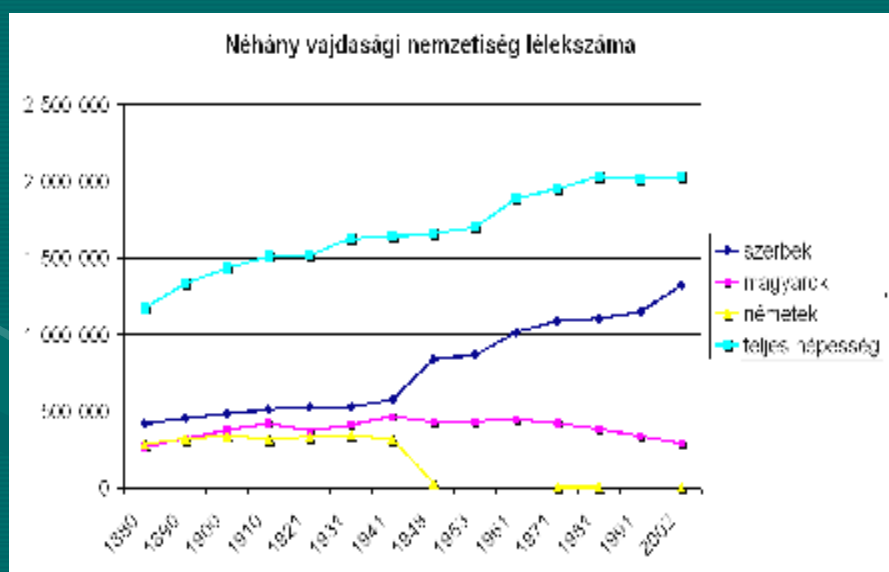
Népsűrűség a Vajdaságban
(fő/km²)

Évszám	1991	2002
Vajdaság	93,64	94,48
Bácska	109,9	120,2
Bánát	76,6	69,0
Szerémség	90,9	87,3

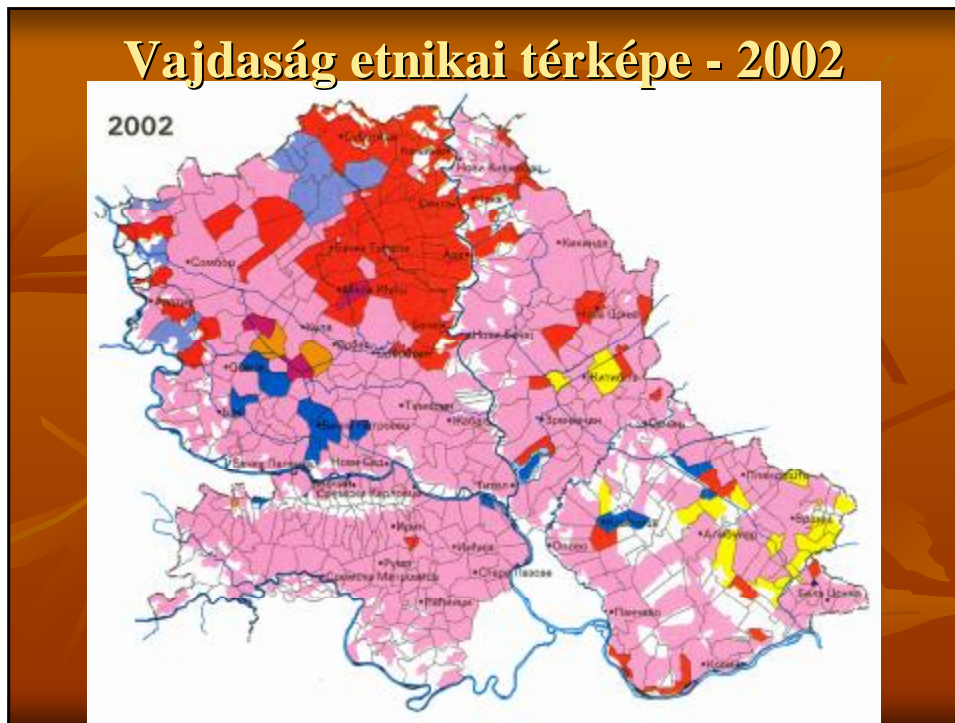
Vajdasági népesség természetes szaporulata negatív

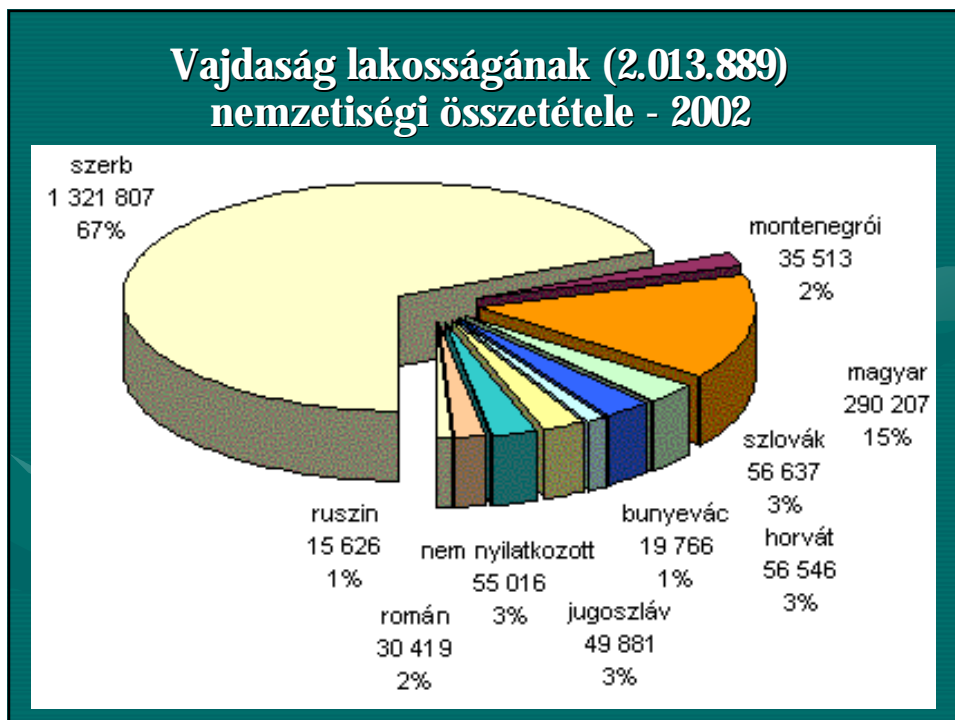
Tito idejében népességnövekedés, utána stagnálás

Vajdaság etnikai térképe - 2002

Vajdaság lakosságának (2.013.889) nemzetiségi összetétele - 2002

A magyarok száma/résaránya a Vajdaságban:

1900-ban	378 634	Növekvő népszaporulat Vajdasági lakosság résarányában: 26%
60 év múlva	(+ 70 953)	Ettől kezdve csökkenő népesség
1961	449 587	Résarány: 24%
40 év múlva	(- 159 380)	Gyors ütemű fogyatkozás
2002	290 207	Résarány: 14,28% .

A vajdasági magyar népesség demográfiai állapotát mutató jelzőszámok

	Határérték	Magyarok	
		1991-ben	2002-ben
65 évnél idősebb népesség aránya az összes népesség százalékában	10,0%	16,59%	19,25%
Átlagéletkor	30 év	37,7 év 1991-ben 2002-ben	41,5 év 43,1 év
Az öregedési index (a 60 évtől idősebbek aránya a 0–19 éves koresoporthoz viszonyítva)	0,40	0,743 1,142 2002-ben	1,363
Átlagos gyermekszám	2,3	1,62 2002-ben	1,50 alatt

Lakosságöregedés

	Határérték	Magyarok	
Születési ezrelék	14,3	1991-ben 2002-ben	10,68 9,60
Halálozási ezrelék	...	1991-ben 2002-ben	18,89 21,13
Születés és halálozás egymás közti aránya	1,00	1991-ben 2002-ben	0,52 0,50
Vitális index (0–14 évesek és 60 éves/idősebbek aránya)	1,00	1961-ben 1991-ben 2002-ben	1,37 0,71 0,51

A múlt században: Bácskában kétszer gyorsabban növekedett a népesség, mint Bácsországban, és negyedével lassabban mint Szerémségben.

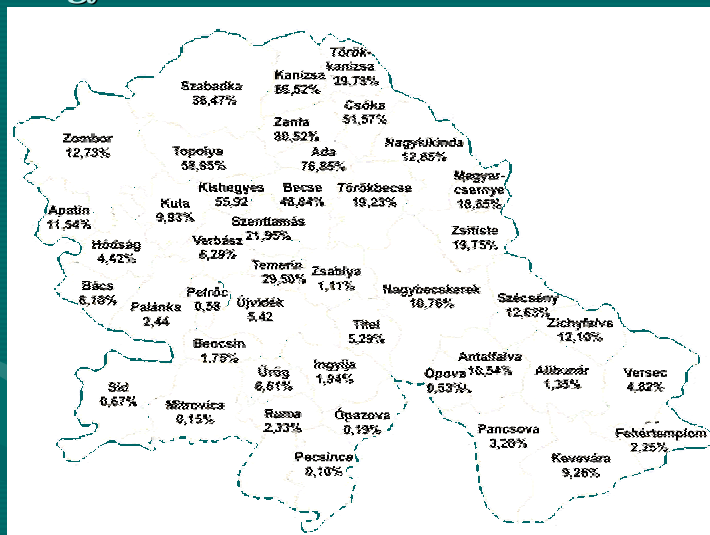
A magyarok számának csökkenését okozta (-50 000 a 90-es években) :

1. Tömeges elvándorlás
2. Gyenge születési és erős halálozási arány
3. Asszimiláció

Szórványélet:

A vajdasági magyarságnak egyharmada hátrányos nyelvi-etnikai helyzetben él. Majdnem a fele (130.000), a szerbséggel „nagy felületen érintkezve”, az egyre erősödő identitásvesztés folyamata fele halad.

A magyar érdekeltségű önkormányzatok – többségi magyarság: Szabadka, Kishegyes, Topolya, Magyarkanizsa, Zenta, Ada, Csóka, Óbecse

Régió/község	Összlakosság száma 2002	Magyarok száma 2002	% aránya 2002-ben
Észak-Bácska:	200 140	87 181	43,56
Szabadka	148 401	57 092	38,47
Topolya	38 245	22 543	58,94
Dél-Bácska	593 666	55 128	9,28
Óbecse	40 987	20 018	48,84
Újvidék	299 294	15 687	5,24
Nyugat-Bácska	214 011	21 825	10,20
Észak-Bánát	165 881	78 551	47,35
Ada	18 994	14 558	76,64
Kanizsa	27 510	23 802	86,52
Zenta	25 568	20 587	80,52
Közép-Bánát	208 456	27 842	13,35
Nagybecskerek	132 051	14 211	10,76
Dél-Bánát	313 937	15 444	4,92

Emigrációs hullámok

- Nyugat-európai és a fejlett tőkés országokban való **ideiglenes munkavállalás** a Tito világban, 1965 után kezdődött
- 70-80-as években **gazdasági emigráció** - iránya a nyugat- és közép-európai országok: NSZK, Ausztria és Franciaország
- 90-es években a gazdasági elvándorlást kiegészítette a **politikai emigráció** – iránya az óceántúli államok

A délszláv háború (1990-2000)

A jugoszlávok kivándorlásának új dimenziója:

- a távozás politikai és pszichológiai jellegű;
- a háború/katonai mozgósítás veszélye,
- Leszegényedés, hiperinfláció
- Jövőkép hiánya a fiataloknál tömeges emigrációja: Kanada, Ausztrália, Németország, Magyarország...
- Tíz év alatt 200 ezer fiatal diplomás ment el

A magyar emigrációs veszteség

- A 2. világháború után Jugoszláviából harmincezer magyar költözött el, és húszezer vérbosszú áldozata lett (1945)
- 1948–1991 között 69 193 fő ment külföldre (Kocsis)
 - 1965–1970 között : 16 627
 - 1980-as években: 25 228
- 90-es években: kb. 50 000
- Legtöbb magyar a szabadkai, újvidéki, topolyai, zombori és adai községekből kelt útra

A vajdasági magyarság nem csak számosságában, identitástudatában és emberi, közösségi jogaiban veszített sokat az elmúlt évtizedek során, de sokkalta súlyosabb számára az a veszteség, amelyet viszonylagos gazdasági és intellektuális erőnléte, társadalmi szerepe tekintetében szenvedett el.

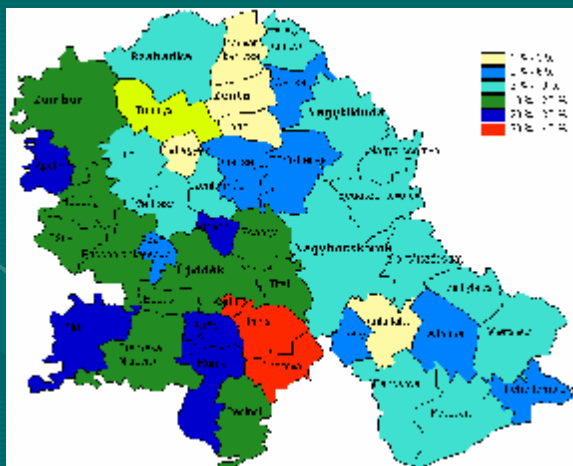
A súlyvesztés, az emigrációval, asszimilációval együtt tovább folytatódik. Szerbiában, a privatizációs és vagyon-visszaszármaztatás kirekesztettjei/kárvallottjai a kisebbségek...

Menekültkérdés - atrocitások

Menekülthullámok Vajdaságban:

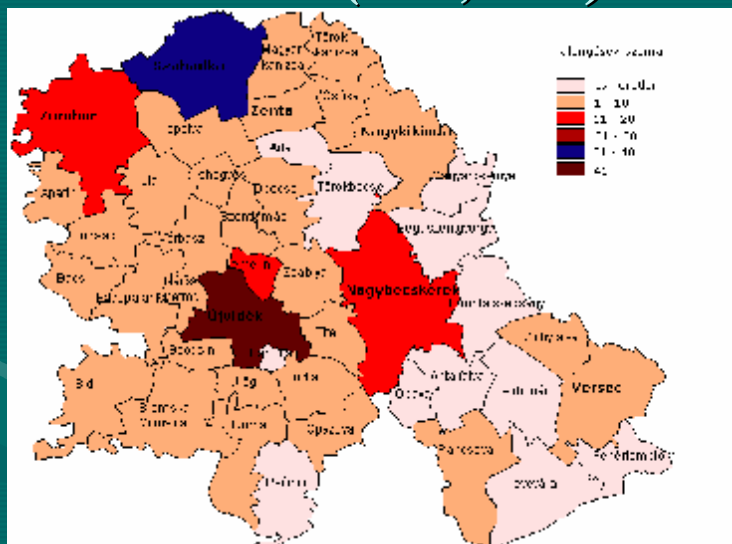
- 1990, 1993, 1995-ben több mint 270 ezer menekült telepedett le
- az összes szerbiai menekült 40%-a,
- Vajdaság lakosságának pedig 13%-a
- menekültek 92%-a szerb nemzetiségű
- A menekültek száma Újvidéken 25 000, Rumán 6-8000, Zomborban, Pancsován, Indijában, Szabadkán 6000 fő.

A menekült lakosság eloszlása Vajdaságban

Az UNHCR adatai:
Szerbiában kb.
800.000 menekült
tartózkodik,
nagy része
véglegesen itt
szeretne
letelepedni,
kisebbik hányaduk
vissza szeretne
költözni
szülőföldjére,
vagy más országba
kíván emigrálni.

Kb. félezer incidens Vajdaság területén (2003, 2004)

JÖVŐTERVEK:

BERUHÁZÁSOK – ÉLETMINŐSÉG EMELÉSE

1. A natalitás, gyermekvédelem emelése
2. **teljességigényű, működőképes infrastruktúra**
3. **Regionális fejlesztési tervek kidolgozása az elitemigráció csökkentése céljából**
4. **Együttműködő határmenti kapcsolatok - a beruházási és vállalkozási hajlam emelése.**

STABIL INTÉZMÉNYHÁLÓZATOK

1. **Az oktatás- és a művelődési intézmények hálózata**
2. **Településkapcsolatok - a régiófejlesztési stratégia és együttműködés kidolgozása (folyamatos határon túli szakemberi közreműködés)**
3. **Az EU csatlakozás elősegítése, stabil jövőkép.**